

Echtscheiding en overspel

Preek over Marcus 10 en Johannes 8

Te lezen: Marcus 10:1-12 en Johannes 8:1-11
Datum: 18 februari 1979

De beide gelezen bijbelgedeelten roepen veel op. In Marcus 10 gaat het over echtscheiding. In Johannes 8 over een vrouw die overspel heeft bedreven. Dat roept veel bij ons op. Zeker in onze tijd, waarin normen en waarden geweldig in discussie zijn. Als het gaat om huwelijk, gezin en relaties lijkt er tegenwoordig niets meer vast te staan. Zoiets als een seksuele moraal lijkt soms niet meer te bestaan. Vaak hoor je de klacht: Tegenwoordig kan alles er bij door!

Laten we dat aan het begin van deze prediking maar eerlijk tegen elkaar zeggen: De gedeelten die we uit de bijbel gelezen hebben roepen veel bij ons op. Als we dat van elkaar willen weten, kunnen we nu proberen wat orde te scheppen in het vele aan gedachten en gevoelens die Marcus 10 en Johannes 8 bij ons doen opborrelen. Om daarmee te beginnen: Ik ga vanmorgen niet preken over echtscheiding, overspel of seksuele moraal. Ik wil het in deze dienst hebben over wie wij mensen zijn. En vooral over wie God is. Dat wil ik dan doen aan de hand van die gesprekken die Jezus met schriftgeleerden voerde over echtscheiding en over wat er moest gebeuren met een vrouw die op overspel betrap was.

Wie zijn wij? Wie is God? Wie zijn wij zelf eigenlijk? Het is niet toevallig dat die gesprekken uit Marcus 10 en die geschiedenis over die vrouw uit Johannes 8 zoveel aanleiding geven om naar onszelf te kijken. Het zijn heel gevoelige onderwerpen. Die raken ons heel diep. Huwelijk en seksualiteit. Over weinig zaken doen zoveel moppen en grapjes de ronde als over deze. Dat is een signaal! Wat worden er in gesprekken vaak toespelingen op gemaakt, vaak met een knipoogje van onderlinge verstandhouding: 'We begrijpen elkaar!' Op geen terrein van het leven wordt door mensen zo intens verlangd, genoten en geleden, gehoopt en gewanhoopt. Met bijna geen ander onderwerp kun je mensen dieper shockeren en kwetsen. Daarin ligt het vlak naast de godsdienst. Huwelijk, relaties, seksualiteit: als het daarover gaat raak je gevoelige zenuwen. In de sfeer van deze onderwerpen komt ook vaak het onderste uit ons hart boven. Hier wordt vaak duidelijk wie we zelf ten diepste zijn. Ik ga in deze dienst geen antwoord geven op de vraag naar wat in huwelijk en seksualiteit nu wel en niet mag. Wat wel christelijk is, en wat niet. En wat onder bepaalde omstandigheden misschien nog net als christelijk te verdedigen zou zijn. Ik ga dat niet doen. Ik zou het overigens zelf best graag willen weten. Precies weten wat wel en wat niet naar Gods wil is. Dat lijkt me heerlijk, in deze chaotische tijden. Toch ga ik het niet proberen, om zo'n lijstje op te stellen. Als ik Marcus 10 en Johannes 8 lees, ontdek ik dat dat een uitzichtsloze weg is. Het is de weg van de farizeeërs en schriftgeleerden. De farizeeërs wilden het zwart op wit hebben. Ze komen bij Jezus met de vraag: 'Is het een man geoorloofd zijn vrouw weg te zenden?' Een heel concrete vraag! Daarover stonden in het O.T. ook heel duidelijke dingen. In Deuteronomium 24 staat dat een man zijn vrouw met een scheidbrief mag wegsturen 'als hij "iets onbehoorlijks" aan haar gevonden had'. De schriftgeleerden hadden er onderling hele disputen over hoe je dat 'iets onbehoorlijks' moest uitleggen. Volgens de één was het al 'iets onbehoorlijks' als een vrouw niet goed kon koken. Volgens de ander gedroeg een vrouw zich onbehoorlijk als ze in het openbaar grapjes maakte met de buurman.

Dan komen de farizeeërs bij Jezus om het van hem eens precies te horen: 'Is het een man geoorloofd zijn vrouw weg te zenden?' In Johannes 8 komen we in een soortgelijke situatie terecht. De schriftgeleerden komen bij Jezus met een vrouw die op heterdaad betrapt was bij het plegen van overspel. En ze leggen Jezus de kwestie voor: 'Meester, de wet van Mozes heeft ons bevolen een vrouw als deze te stenigen. En wat zegt u er van?' Dat zijn toch duidelijke, levensechte vragen. Daarop moet Jezus toch een duidelijk en bijbels antwoord geven! Laat hij nu maar onomwonden zeggen wat in deze zaken naar Gods wil geboden is. Tot mijn stomme verbazing - en ik hoop dat u zich daarover ook verbaast - weigert hij dat in beide gevallen te doen. Heel duidelijk, bijna schokkend, in de geschiedenis van de overspelige vrouw. Als de farizeeërs Jezus de kwestie hebben voorgelegd, geeft hij geen antwoord, maar bukt zich en begint - alsof hij in een andere wereld verkeert - met zijn vinger in het zand te schrijven. En die schriftgeleerden maar aandringen met hun vraag. En Jezus maar bukken en schrijven. Ook in Marcus 10 geeft Jezus geen antwoord op de vraag van de farizeeërs. Hij stelt ze een wedervraag. Ze hadden het Jezus zo duidelijk gevraagd: 'Is het een man geoorloofd zijn vrouw weg te zenden?' Maar Jezus gaat er niet op in. Hij stelt een wedervraag: 'Wat heeft Mozes u geboden?' Daarmee zijn de schriftgeleerden in hun specialisme aangesproken. Hier voelen ze zich als een vis in het water. Ze reageren direct: 'Mozes heeft in de wet toegestaan om een scheidbrief te schrijven'. Je zou denken: Hiermee hebben ze Jezus voor het blok geplaatst. Nu moet hij een uitspraak doen! Nu moet hij haring of kuit geven. Maar opnieuw gaat Jezus niet op die zo scherp gestelde kwestie in. Hij gaat er niet op in. Hij gaat er dwars doorheen. Hij prikt dwars door hun gebruik van die passage uit Deuteronomium 24 over de scheidbrief heen. Hij zegt: 'Met het oog op de hardheid van jullie harten staat er dat gedeelte over de scheidbrief. Maar zo heeft God het niet bedoeld!'

Dat is heel opvallend. Jezus laat zich niet verleiden tot een paar uitspraken waarin hij zwart op wit een paar regels geeft hoe te handelen inzake echtscheiding en overspel. Om nu maar eens precies te zeggen wat wel en wat niet kan. Hij prikt dwars door die vraag over echtscheiding heen, en dwars door het gebruik van de bijbelteksten over de scheidbrief heen. Hij prikt dwars door de geleerde theologische discussies, die de farizeeërs over de echtscheiding hadden heen, tot in het eigen hart van de geleerde discussianten: 'Met het oog op de hardheid van jullie harten is dat gebod over de scheidbrief gegeven!' Dat doet Jezus als we bij hem komen met onze vragen: Heer is dat nu nog wel christelijk, of bent u van mening dat dat er niet meer bij door kan? Hij prikt dan dwars door onze vragen en redeneringen en bijbelteksten heen tot in de uiterste schuilhoeken van ons hart: Wie ben je eigenlijk zelf? Waarom wil je dat zo graag van mij weten? Waarom kun je zo uitvoerig redeneren als het over die zaak gaat? Wat steekt er in je hart achter al die geleerde theorieën en heilige verontwaardiging als het gaat over huwelijk, echtscheiding en relaties? Wie ben je zelf?? Ook in de geschiedenis van die vrouw uit Johannes 8 prikt Jezus dwars door de vragen en argumenten van de schriftgeleerden heen tot in hun eigen hart. Daar staat die vrouw die op heterdaad betrapt is. Daar staan de schriftgeleerden met hun bijbeltekst: 'de wet van Mozes heeft bevolen zulken te stenigen'. Daar staan ze met hun vraag aan Jezus: 'En Gij, wat zegt Gij?' Jezus gaat er niet tegenover staan. Hij gaat ook niet bij één der partijen in de rij staan. Hij bukt zich. Hij schrijft met een vinger in het zand alsof hij met iets geheel anders bezig is. Maar de schriftgeleerden houden vol: 'En U, wat zegt U er van?' En dan richt Jezus zich op en prikt door die vraag heen, en door die bijbelteksten over steniging heen; Hij prikt dwars door dit alles heen tot in hun eigen hart: "Wie van jullie zonder zonde is, werpe de eerste steen naar haar'. En dan druipen ze stilletjes één voor één af, met hun brandende vraag, met hun tekst, met hun godsdienstige bezorgdheid.

Het gaat in Marcus 10 niet om een christelijk reglement voor huwelijk en echtscheiding. Het gaat in Johannes 8 niet om een schriftuurlijke aanpak van seksueel wangedrag. Zodra Jezus op het toneel verschijnt van huwelijk, echtscheiding en seksualiteit gaat het er om wie we zelf zijn. Wie wij zelf zijn, wij met onze vragen: 'Heer vindt U ook niet dat Piet en Marie in de fout zijn gegaan, maar dat ik in mijn bijzondere geval...?', wij met onze meningen en redeneringen: 'Heer er staat toch.... en als je goed nadenkt', wij met onze verontrusting en verontwaardiging. Het gaat er, als we hiermee Jezus onder ogen komen, om wie we zelf zijn. Wie zijn we dan zelf? Mensen die tegenover Christus geen been hebben om op te staan! Toen Jezus tegen die schriftgeleerden zei: 'Wie van jullie zonder zonde is moet de eerste steen maar naar die vrouw gooien', hadden ze tegenover Jezus geen been meer om op te staan. En één voor één namen ze de benen. Dat is het verleidelijke van de precieze regels voor huwelijk en echtscheiding die de farizeeërs van Jezus probeerden los te krijgen. Die regels kun je tegen God gebruiken als een been om op te staan. 'Heer, het huwelijk tussen mij en mijn vrouw is om allerlei redenen niet zo best, maar ik pieker er niet over om naar de advocaat te stappen. Vindt U dat niet erg christelijk? Veel christelijker dan wat Jan heeft gedaan?' Een mens heeft tegenover God geen been om op te staan. Noch met zijn slechte gedrag noch met zijn goede gedrag. In Jezus' nabijheid leren we onszelf, met ons goede en ons minder goede gedrag, kennen als zondaren die volstrekt afhankelijk zijn van Gods genade.

Het gaat er in Marcus 10 en Johannes 8 om wie we zelf zijn. Bovenal gaat het er om wie God is. Jezus prikt door de vragen en argumenten van de farizeeërs heen tot in de verborgen schuilhoeken van hun eigen hart. Die scheidbrief waar jullie een hele godsdienstige huwelijksmoraal aan ophangen, is gegeven met het oog op de hardheid van jullie hart! Tegelijk prikt Jezus door al die vragen en argumenten heen tot in het hart van God: 'Van het begin der schepping heeft God hen als man en vrouw gemaakt. Hetgeen dan God samengevoegd heeft, scheidde de mens niet'. Zo is God! Als het van Hem afhangt, blijven man en vrouw onscheidbaar bij elkaar. Jezus laat die vrouw uit Johannes 8 zien wie God is. Als de schriftgeleerden in zelfkennis zijn afgedropen kijkt Jezus haar aan en zegt: 'Ik veroordeel je niet. Ga heen en zondig van nu af niet meer'. Zo is God! Zo is Christus!

Als Jezus een eind heeft gemaakt aan alle morele en godsdienstige discussies over goed en kwaad, laat hij een mens in genade een nieuwe toekomst binnen gaan. Wij kunnen over de vragen van goed en kwaad, over zondig en niet-zondig, over christelijke en niet-christelijk alleen maar discussiëren. Maar oplossen kunnen we deze problemen niet. Daarom discussiëren we zoveel! Jezus heeft het probleem van zonde en schuld opgelost. Hij is aan het kruis om onze overtredingen gestorven. Hij discussieert niet met ons over onze zonden. Hij vergeeft ze ons en zegt: 'Ik veroordeel je niet. Ga heen en zondig van nu af niet meer'.

Amen.